

देशः प्रजादोषवाहत्वेन प्रायशोदइस्यप्रणयनात् इदोनीयेतेददुः प्र निष्पद्यते नयान्दरनीतिः
यथाक्रममात्मीस्विकोदनीतिरिति न के सास्वाये शास्योरेकेकं ॥ आत्माशिके ६ ति ॥ इय
स्वत्रुः केनाप्यर्थः यस्याः सोपलब्धाया भूतार्थत्वर्थः आचक्षे प्रतिपादयति सत्यमयमात्मापि
का आत्मानास्वात् न इत्तं कन्या पदार्थस्य गमागमाभुदय भूवितयस्यानापिकचरित्त
नेनायक एवास्वानुचरः वक्रापरवक्रावतीसोमासक्तनेन गयेन सात्वायितेति कथितमा
यविकाहर्षचरितादिः एकं तन्नाथं सत्यर्थं यो कथयोः ॥ पुरेति ॥ पुरा अस्मिन्भूतपुराणपुराण
ववके बुल्ल इति निर्देशा सन्निधानपुरा अगिति प्राणिनि पुराणमिति नृसामाः एवैलेचणात्यस्यप
चलेत्वाः ॥ सगोच्यते सगोच्यवशो मलेते राणिवाभ्यादेवैव सत्वानपुराणपचत्तत्वा इत्यासा
दिप्रणीत सत्यपुराणादेः ॥ अप्रवयइति ॥ अदेयस्परचनावहृल्लतास्त्रोका मत्पाकया कथवा
कप्रवयेचोरादिकः चिनिष्पन्निकथेन्यजन इत्तं पयोमेवोहृना प्रनियोगिनो कथाकशालेः कि
पनेमृदकवयवजिगीषुभिः परिकथा सानुयातरप्रसिद्धयोसावित्तिद्वेमुद्यते विदुषेभ्य
रुपाततोवासत्वे इकोक्तानुपातमित्यादिः यथास्थितकथोतरमति प्रसिद्धेति वयनेकविभि
धितेति चिन्मन्त्रोपकथा विद्वलेत्वादिल्लताकिताङ्गुतायापि शाचमयीवहृविषयानरवाह
नंदज्ञादेचरिनेमवहृत्कथा भवति आत्मापिकोपसुकाशाभाषादिद्यगयपद्यमयीसादृम
येतीवासवदज्ञादिहोद्यनेवंपरिति कोहलाचार्यस्त्वमाह प्रवय कल्पनास्त्रोका सत्यस

त्वादिनिरुक्तं ग्रहणादिराणनशास्त्रे ज्योतिः फुतिः छेदसां पञ्चनां शास्त्रे छेदो विधिः एकं
 वेदो गमः १ ओंकार इति ॥ पाण्यभ्योः वतिरस्तनिभूतानि अवलेष्टि ॥ पञ्चेभिर्मन्त्रितो योऽस्त्रेण
 सामर्थ्योत्तमप्रत्यये वधीदशियापाभस्रभ्यो मक्तप्रत्यया हिटि टित्येवोचते मन्त्रगदितो रुज्जग
 मः ततो वाङ्मनकादुर्णोक्तारः ओंकारः प्रहृष्टो नवः स्ततिः प्रणयने सप्रणावः ॥ एतस्मैतो उपस
 गोपोति शास्त्रम् हे ओंकारस्य २ इति हास इति ॥ इति ह शास्त्रः पाण्यभ्योपदेशोऽयं इति ह ईक
 इति आसे अत्र वङ्मले चेति ह न इति हासः इति ह एतमेवैकित्येन इति एवाद्यच्चि इति ह स इ
 तित भट्टः ॥ पुरा ह ज्ञापय विवेचन प्रायत्वा न राक्षसं प्रवचयिते भित्तिते सामी ॥ हे प्रवचनं प्रणिपा
 दकस्य व्यासादि प्रणीतं ग्रन्थम् ॥ उदात्त इति ॥ उदात्ताद्यस्य यस्मात् ॥ आदिना अनुदानम्
 भित्तियाग्रे हणं न इत्तं उदात्तस्यानुदानस्य स्वरित्यचेति नत्रयस्य नर्गः ॥ प्रविते यो यतो सोऽस्मा
 दसः स्वर इति ॥ स्वरति शास्त्रायेते स्त्रे शास्त्रोपनापनयाः वाङ्मनकादप्यस्वराः ॥ अत्रादीयेत उच्चा
 येते उदात्त एतं ॥ १ ॥ आत्मीयिती इति ॥ नर्कशाम्भिन्यापयेयो विकाटि ग्रयेते अथिगम्येने अगतो
 अथि रूषि ऋति भ्यस्य निनियत्त अर्थो भूमिदिराणादयः ॥ तेष प्रथानमर्थो भूमिः इतराणां यो
 भित्तितल तदर्थं शास्त्रेन यागमप्रतिपादितानो वस्तुमत्त्वादीनामनपचादोऽस्त्रो यथेक्षणा अती
 दानतस्य प्रयोजनमिति वक्तुं आत्मीयिती दीर्घादिः सामादीनां च तत्तु उच्चायोदमो दे इत्यस्मा
 यनेव प्रहृष्टादिना च तस्य नीतिर्दे इतीति प्रणयोद इतीत्या नीति प्रणयमेतं इतीति दे इति यप

क. मु.
 टी. प्र.
 ८५

पचाद्विषय एषो दगादि लादोक्तो रे सति को यष पीयेत इति पितृवैः श्रीय पुणानीये नीने इ र गतौ निपुत्रो
 दिगुपयेति केनीयते स्या पीति रक्ति वानी रे निम्रमीने इति नी रे एषो दगादि वा निर्गतः अथै र स्मादि नि
 बाहु लोप इति दीर्घे लानी र भित्ति स्मा मीक्षयति क्षि नि वा स गम्याः क्ष सिकृत्तिभ्या दीर्घं क्षुति स्क
 दीर्घे जे च दी र अ व ने रे चि अ विलिप्त सने भूस्त्री नू वरि स गी त्यादि ना बाहु लका द नो वुः अ वु
 म्स्व तीक्ष्ण सं व सं व रे ए श व च आ भ्या ऋ छे र न स स्म र द त्यादि ना ल त्या दि चेति स ते य रः पंक्ति च
 मे चानुष्प्यति पुष्पा विकसेने पचादि वि से च स्य पुष्पा इति वा मे च पुष्पा च न स र सः च न र सः च न र
 सः सा द नि र्या स नी रे यो रि ति र भ सा न च न र स म म्बु ती रे च न म म् त नी व ने भु व न मि ति र ल के ष
 न द यु क्तं पु लिंगः स्या ह्नु न र सः सा द नि र्या स नी रे यो रि ति र भ सा त अ भो णो स्तो य नी रे च ना र च न र
 सः पु मा न इ ति या द्वा णे वा अ इ रा श्च र ड इ कु णो ट क थ रा घा आ चै व स प्र वि श ति र्ज न स्य २३ त्रिषु
 आ ण भि ति सा ये ने त्वा ण भा वः च द गो पी ते आ ण्य अ ने ति क्ता रा व य व यो व ना नि पा ति त वा न्वा णा
 णि वि ते वे ते त्वा इ ति व च न म न क्त ते इ ते अ द ह णा र्थे भि ति न यो र वा र्थ योः आ ण्य त था च प्र यो
 मः व र्ध ङ्ग रि नि शो मे चै ने ग दा ण्य पि वा भ व त इ नि सा मी ति ण म ण्य म्भ ये अ नि त्म म का च इ ति म
 य द् य दा स म्भ व अ नि म य द् त दा च न्न व ह्ने पि व ते ते स्वि या त म्भ र्या णा री दि त्वा दि ति म य इ इ
 नि त्त क लिंगः ह्ने न्त्वा वि का र स्य २ भृगः ॥ भ त्प ते ह्नु ल म ने न भं जो आ म द ने च मि क्ते भ गः ते
 र म्भु चै ति रे क् वी वि र पि वा ति वा भे ति क अ ति क अ पि वा तो ते आ ण भि ति सा यु ते वि म्भु

लभिति वा च स्पतिः का म्यते इति का मुकां तो च सा दि ता क्त ल च क म ल भि त्पां दे र मे व ज न न
 म न न कं अ ल भि ति हे ना म नी क म ल णी जं ले य मे क म ले क म लो मृ ग इ ति थ र ण पा टि ट शो न
 त ज ल म्प ति अ न र्गं ते व रू प वा र य ति ज ल अ ए वा र णे च ग दिः अ नः ए वा श्रि वि ज ल भि ति स वा
 ने दः ज इ त्वा ज ल द यो रे स ग ज्ज ल भि ति न क लिंगः ज ई व स ज डा त्मा ए द न्भ वा नि नि दे दी पी य त
 इ ति पी य ते र अ ति अ स नि वा ए यः को त्त त इ ति को ले वे ये न सि वि शि र सि इ त्पा दि नो का ल च क
 ह ल का ल्की ले र पि को त्वा ल म म त मृ क्त नी य ते ते न क र णे न दृ जी व ने भ वं त्प स्या दि ति ह्म सृ श्र
 अ स्ति भ्र ष्टं द सी ति वा हु त्ने का द्वा षा या म पि कु नि सौ ल ले दं त्प स प यः पा थः अ भो णं अ म्प सा ना
 नि क वं थ मि त्ते क ना म क चि त्त क म अ थ इ ति च ना म ह य ए दे ति ते न क मं थ भि ति पा दः स म र के
 द कं ज ल भि ति दो षो द क भि ति अ नु दा जो ए दे शो त्पा दि ना न लो पे व न शि त्पु ज ल द न्नः कं शो रे
 व आ ती ति क मे ण ण कं तं थ वा स व द न्ना यां स म र
 नि प्र यो ग द र्श ना न क वं थ मि त्पा त्वा ता क ना म कं अ थ भि ति ना म ह य भि त्प ते के स का र स थ क म
 थ भि त्प पे रे उ न्द सी ति उ द क भि ति उ णा दि नि ष ति नं इ द क स मा ना र्थे उ द श ह्यो स्ति त था चा स म्प्रा
 या म स ज्ञे दे प्र स ज्ञा ट भि ति क ह्य टः पी य त इ त्प द कं मृ कं च य म न्न पा थः पु स्रं र प्रा गु क्त स म्पु नि
 ष म च ल ना ल्भ र्वे तो मृ त्वा ग म्प नि स र्वे तो म लं च भ ति अ म ग तो अ म्भो भु क्त त्प म न्न भु मा ग म अ्पु अ भ
 म ह्य ति अ म्भु ग तो उ द के नु द चे ति अ म न्न नु दा ग म अ्पु अ र्णोः सो न ता ये ते पा ल य नी ति ता द यो लोः

नः किञ्चिद्विदवः यद्वत्ताद्योतिविंद एषनाः विबुध इति प्रससत्सिंहनेसेचन प्ररोषु संपरादित्वात्किं
पुवहवचनप्रबोनु रोधासखोतत्वातिव्यक्तयेवाचत्वारिजलकणस्य ॥ अयकरोत्पुत्ररागत् ॥ चक्रा
णि ॥ चर्वेति कटिली भवति च कुकोटिले स्फापी निरुक्तं कटादीनां च निरुक्तं चक्राणि पुटं संश्लिष्ट
भित्तिपुटभेदाः कर्मण्यण एतदंशेषुषा दुर्नद्यावोक्तं मात्वातस्य ॥ अभाञ्जलनिर्गमाः ॥ अभा
जित्वात्मनेने निच निखवाभ्रं जत्वा निर्गच्छं तोभिनि ग्रहदृष्ट्युत्पादिना अपुजलनिर्गमाः
सर्वं अवहृतमफलप्रबोनु रोधात्कृतमिनिपवि काहे प्राकारे युद्धादि भौवजल निस्मरण जालक
स्य तयाचमाद्युः वणिनय प्रगृह्णानियत्र अभागात्तैरभ्युभिरस्य राशिभिदि द्वये शकारादिषु ज
ल निस्मरणद्वारं जाला इति व्यातो ॥ कृतं ॥ कृतयमीति कृतकल सचरणे एवाद्यच कृलरुणा
दीनि असनि गायुः अदंतोपि गायुः प्रोक्तं अशोथसि इति संसारवर्तोत अदंतः प्रमानपिनीयेनेतर
एकमेसमाप्यते नानावापारतीर कर्म समाश्रोचरादिगणना देरचुलीरप्रतीरमित्येयसरो
निहृज्यर्थं नटयति उद्धाय गच्छति नट उद्धायेपवाद्यघनं टविषुस्ति योतरीये सिनटः पंचक
लस्य ५ पागवारयरावोवीतीर ॥ पायरातीर अर्वाकतीर मवार पायेने किं यासमाप्यते चपा
कर्म समाश्रोचरादिनाटंरभिपारं अवार्यते मस्येने इदमवप्रबोदेने च निअवार मवीचित्वाद्वाव
पात्ति यामिति स्वासी यया कसपा रकत्तावार कलेयोः पागवारयो रन रमथपात्रमृच्यते निम
मेकन कारो यदीचीटाचार्यमपामिति निषेधात् पात्र ॥ तयोः पागवारयो रन रमथ पात्रमेति

नित्यत्वाभावाः अथ नो ग्रहेः रुक्चेति रुभिः दीर्घादिः रुभिर्नोस्त्रियाभिर
 तिपोजननामयाच्चवासनः पुंस्त्रियस्त्रील्लिगयोर्वीचियणिपयष्टिपुष्टयो न्यानि जुष्टिशमिपाटलि
 तरणिञ्जेणमयोपिबस्त्रिञ्चेतिवाचिवागतिर्गन्योपादनयोः वातेः कितिदीविचिज्जोदका
 रत्तोप्येवीचिः विस्मयोद्विनोनीनिवीचिः एकोदशदित्तयेस्त्रियाभिरुभिर्वेतनेनापिबीचिर
 नीनापिकाकादिबन्धवत्तथैतेनवीचिंनित्यस्त्रीतिस्वामीपंचिकादौत्रेवानस्त्रियाभिरुभिः
 वीचिभ्योसंवध्यतेनोभिः वीचीचस्त्रियापुंसिवर्तनेकदिकारादितिर्दीविदीविवीचीहृत्परिः ल
 हरीचात्रैवचत्वारिस्त्यन्तरगस्याच्चयो ॥ उच्चाद्व्यतिङ्मादयतिजलेतत्तवोत्तङ्गुलोडुडन्मा
 दनेइत्यस्मानपवाद्यविइतयोरेकचस्मरणान्नलत्तङ्गोलः लोलयतीति लोलः कृत्स्नलो लोलः
 कस्त्रोलः कदोदेशः हेमहातरंगस्य २ स्पादोवृत्तौ ॥ चक्रवदपोभ्रमणमावनेः चाङ्गुप्रवोद्वृत्ते
 तेभावेवजपकंचक्राकारभ्रमस्याभ्यस्यो १ एषतिविहृष्टत्वाः पुमांसोविपुषः स्त्रियांस्त्वेष
 तिसिंचतिहृष्टपुसेचनेष्टत्तद्वृत्तहन्तजगच्छ्रुतवदतिदेशाच्चष्टनीनिवहृत्तलंजोनत्वादि
 यङ्ग्येनटनरोद्याहन्नरापीतिस्वाम्यादयः नत्तवहृत्तामलतएषन्मरगोपुमान्तिदेशनहुपोः एष
 तोपिनाइतिमेदिलोकगदिदशंनान्तएषतिविंइष्टतइतित्रिभिर्हुइत्येतथापयः एष
 तिभिः स्पष्टावातिवाताः शानप्रशानैमिनिजाम्बवतिविजयकायास्त्रित्स्त्रिहृत्तत्प्यसिहृत्तिर्कि
 द्विर्वाथमनिभ्यच्चेतिचक्रागतविदिश्रवयवेग्रतोपुः विइः एषहृष्टुसचनेष्टुषिरतिभ्याकिञ्चेति

तज्ज्ञाननेन तन्निकर्मेनेभ्योऽपि इति यादः ताल्लयायाः स्थानिनन् कर्तव्येति पादौ यादः पि भ्यां सवन्नौ
इति इ प्रसन्नो जन्ने हने यमस्मृतः स एव प्रसन्नः स्वत इति स्वयाच्चातत् तौ यांलादिना भ्यां पिट्
यणेते इति न भित्तसत्वेति सुगतौ स्तवी भ्यां नट्वेति प्रसन्नं न टागमः स्वोनेट् न स्यादिः स्तोत्रस्मर
यस्स कलसं सितो सित्त्वं सक्तैः सना इति दृष्ट्या विवेकान् पक्वैर्देयेन जन्ने नट्टनम्
आनरस्मरपण्यस्यात् आनरं सनेन टादोरप्य आनरः आनरा न्ननरावप्य आनरस्मरपण्यस्या
दन्तो रप्यत्नयेयाद इति तस्मात् यादः यादृत्वा एत्वा या रा राय इत्यस्या विवेकान् यादः ताल
यादिः कट्टे नि रुस्मिते याद कर्तव्येति कट्टे रुस्मिते याद कलिकल्पो रम इत्यसः चिकित्स्यत्वात्
पंचकट्टे सस्य १ नत्तो ॥ नत्तुर्वैः सुसपाणने चार्नि उक्तुः सः परिवर्हेत्यनेन परिचरने वा परि
प्रवोहृदः करणे भावे चान्त्रियस्य स्पृहादिना वा दीर्घः परोच्चारः परिवाहोऽपि परिवाहः नमान
करादि किं सिते तस्माच्च वृहत्तमतत्र भित्तिपविको ह्यभ्युप
धिकं जन्ने स्या पायात्र क्तामी स्याति तस्मात् जन्नायाये परिपृहसमाधिकं जन्ने स्य सवत्ते नट्टनस्य
निकोक्तः नत्तो स्थितस्मृतः कर्मनिकोत्पदी नत्र स्या भित्तने उपात्तेना नो विज्ञानो त्यागप
वत् स्थानादरागोदरसंस्थानापरीवार इवाभ्यां भित्तयेयः कोक्तुं सनेन टित्तिनसा
वोक्तिरेव प्रयोगः कृपकात्ता विचरकाः रुस्मितो कृपा कृपका इति सवत्पराः कृपा इव
यादि टादयसीति विट्पराः इच्छुक्तं यादौ जन्नावस्थानाय नत्तस्येति सर्वथा नयाचि ज

नवेतिवापनेसवेनातभः पुनर्दीर्घादावायादिनिहितेतिथेयः पंथस्याहाहृति पक्तंवाभ
दिख्यातस्य ह्योयो ॥ तर्हि एतन्मयेपन्नदस्यानंतदिद्योताया एयस्थितिनिर्दिष्टः अंतर्गतोआ
द्योयमिद्विज्ञेयनीयेरुकारिनादिनाप्रष्टमासातेवद्युनरुपयरोभ्योपरमिप्रग्राहस्यादी
नेनवत्साधयेनार्थिपार्थमिकाकादिबहुभासवेयः अनदीयणेवमिकेनिदिदिस्यामीहेकार
मिसयप्रस्यत्तम ॥ तत्ता एतयोयमक्तंहीयमिदिसुभतिः ॥ तोयेर्यस्यते ॥ तत्रेदंक्रमेणविषुने
प्रतिनमिदिपुनरुपस्यवादिपुनरुमदनेहृते किञ्चमिचकाराजिरनितिसासीवहुत्तममवापि
अतिसर्वाकश्चमिसेययः त्रिकोदयोवतपुलितेदीपमज्योनेरुक्तपक्तंनत्तादिसीनिगम ॥
नत्तमयप्रस्ययोहिस्ततदयेनितुयंविता ॥ सक्त ॥ केननत्तनासितानुवाएषोदगादलाहयांदि
ययेयादितनः द्वापुसिकवेतिथानप्रदीपः नतस्मिक्तनाशक्तंवाभ्यामलसीयो एतदस्मिन्नसी
दिदेनोन ॥ त्पर्थेसक्तत्तादिभ्यश्चनित्नापिसे केतमिदिसिञ्चनीनिकस्तिगः मयदनेनयो
भीषायापिमेन्यादिनामयदिप्रमयेसमिक्ततामयहेवात्तकाभयतदस्य ॥ तिसहृदस्य ॥ नि
षीदंतिमक्तंनिप्रापिनोवषट्वादिपारएगान्यवसादनेषुतासदपिनिवरइ प्रमयः सदेरप्रवेति
तिसक्तनियसुदः नत्तेनवत्तमे अतिजस्यत्तः कर्मेणप्राप्तयेदगादिशितिसासी अस्मतिप्रसने
यस्तिवसकासुनमपुनमप्रदनेशीरोवक्तकवलनवात्तनेइतिवाहुत्तकादीनपिवात्तने
नत्तात्तश्चनिसवेययः पञ्चनेआप्रमभूमिरेनेतिपविदिस्तारेपकः प्रायेनेहिआभवतिप्रम

लास्यते न तन फल्लोदः सोतो ह्येथ कारिणा इति कोक्तः सादयः नया च यरणिः कृपको जलत
 रग संकत प्रस्तरादि पुचनगम इम इति वाक्ये ॥ नावानाये भित्तये नो वयो यमैसादितायुत वा
 नैशीमवादेशः नावो म्रियानाया एतन्नोमस्मदेशस्य स्थिपा ॥ नद्ये ते सावितिनोः एतदप्ररणा
 नात्र विभ्या होरिति दीदेरिमुद्भगत्वे भेषः नरत्यनशा अशानिवदविः नरणिः कुटिकाशरिति
 दीषितरली च नरत्यनशोति नरते र्थो नो रिदुः नरिः स्वशशभे लेति ख्याते वैवदुः दीषितरी च तरी
 पुनच सफलभांशमिति माचः वीणि नौकायाः उडुपेत ॥ उडुले तनया उडु इति नीमहसने
 लोमिर्न ह रिषवोथः अच उडु हस्तिनीमखंड इव आण्डनिः लाकारगुमः उडु लिजले उडु नो जल
 दा उडु पदस्मादि क्त समग्रं उडु पखंड इति यरणिः चेदः पीच अतः पुंस्वपि ऊदनो देश इति
 दीर्घं करण मनोरन्यनोपिययास्पत उक्तारयति अग्र इति तदपपदा दपुश हृस्पाकार स्योलेनि
 कृत्ते वणैविकार उडुप इतीम जलदत्तः सवतीति सवसे ह प्रवेगलोप वा यच सुवलनेन द
 दोर अकोलनि चनीभवति क्तलसे स्माने जलितेति नः कोलः वीणि भेलकस्य स्रोतो ॥ सवतः
 सेनामनास मन्वगन्तमिति नो पालितः नरगोन रतर स्य पणं सत्यं तरपणं हेनयादि नर
 एते बस्य कपर्दकादेः ॥ दीणी इति ॥ इवतीति तु गती वदि श्रि क्रमुडु रत्नहातरि स्यामि
 ति निः कटिकाशरिति दीषि दोगी दोगि अत एव सरकतमणि दोगि सरले नि प्रवेक विप
 योगः उणिः च उणति दु एहि साकोटिल्ये इगुपयाक्तिः उणिः दीषि इणी च उणी का हां उ से

एषिष्णुमारः महोद्धासः शोषइति त्वानस्मात्स्वादिः उन्नीक्षीदने स्फारीति रकु उडो जल
माजोरः उथइति त्वानः शोकेने स्फादि ति खइश ऊपीयुनीलेगुलंगुति शोकेः ऊ प्रत्ययेने
शोऊ निपातनादि सवेतुहुनो मकरशब्दोत्पत्त्य प्रप्रा नि पटिक इत्युक्त आदिना ग्राहकं भीरा
दयः जलजेतु विशेषाणां यकष्टयकः स्यात्कलीरइति ॥ कलतीति कलमे त्वाने गभी
शदयश्चेति ईरन कलीरः कर्कइति सोत्रो यातुः शकादिभ्यो टन कर्कटः गतः स्वार्थे कः क
कं टकः द्वकोइड नि त्वानस्य कं मेइति ॥ ऊं महीमिमीते इति कर्मः एषोदरादिः कर्मिस्ते
पुंसयोर्दोषे प्रकप्रो धे मे भगवोति भसः को भुवि कर्मि वेगोस्वशो आघ विरुतः का मोदः क भटः
कच्छाभ्यां पिवतीति कच्छपः स्वपि स्मृति योगविभागात्कः पचगु प्रो गोप्य उचोणि कच्छ पण्य इ
ग्राहइति ॥ गृहणत्येव न सजति विभाषाशब्द इति यव स्थिते विभाषात्ते चरति त्वमेव प्रत्ययग्रा
हः ज्योतिर्वितुगृहण त्वमेव त्ववट्ट इति पचतीत्यत्रावहरति मेहर स्याये ह्यौदगिनः अवहरति मेह
रति गतादि प्रणिनक ति शणा ह्येत्यादिना एः अवहारः अणायनो कया दीच काराहु भिस्वामी हेतेन
नागस्येति स्वाभ्यादयः जलह स्मि न इति के का दादयः २ न क इति ॥ न क स्युत्तिह र स्युत्तिह प्रक र
सोत्तत्रा पिटुपन इति इः नत्रा एव पाटि तनुजः प्रकृतिभावः नऊः केन जलेनोद्यते प्रयेने आणा येन
वा ऊं भीमत्पादिः शकं थादिः मत्पादी बला ज्ञानीनान इति कः रत्नयोरवपात ऊं भीरः ऊं भिनेस्मिने
हस्तिनोपि ईरययानक सं इति वाह्ये ऊं भीरस्य २ अथ मही इति ॥ मही नीलने वहाः घादी घं तालमही

रा.मु.
दी.प्र.
५१

ज्ञानोपि करणे स्पृह्यौ हाण इति व्यानसः २ अथोक्तः इति ॥ अथोक्तः विप्रोपा उच्यते
 गहिने लोहित उक्तः उपादो न हंस गहिप्रिति विनीति प्रत्ययेनो हि त्स्यात्प्रविशो इत्युक्तेन
 तेजासा व्यायोमिति ज्ञानो वेकत्वेव हवयेन मज्जति मद्गदय अति सस्तेः कुरु प्रत्ययेनेम
 हं गतिपातिनः शाला व्यायोमिति ज्ञानोः शालः शालोक्तः प्रोक्ते वरयवदाशो इत्युक्ता भेदाज्ञा
 नव्यादिः केवर्त्त इव वहु राजीवोत्पलस्य लोवसेनकाल इति वासवदत्ता श्रौमाद्व्यादि च केवर्त्तप
 लेमात्मीकस्य भेदः वसन्त पलेमाले प्रवृत्ती वृद्धतेन पुमान्युमिभूत इति व्यापि सान्नो वरुणम
 त्स्योतिरिति रभसि च देवाद्योकायिनः राजीरात्वात्प्रशस्नास्तीति वप्रकर्णेन अत्रापि दृश्यते इ
 तिवः राजीवोरा इति उ इति व्यानः शक्नोति वेगेन गते शक्नोति भवति इति शक्नो शक्नो शक्तेरुल्लि
 ति वाहृत्वेका इत्येव शक्नुते स्तालव्यादिः तास्य नितमृकात्वाया कृमि नमि शानिस्ते भासन्ते
 मउपयाया अति तेतिभिः महाकायो मत्स्यः कृत्स्नामुद्रसयाच यस्ति मत्स्यस्ति भिज्जामशान
 यो जने विस्तर इति तिभि रिति इति गृह्णिगरेण मूलविभुजैतिकः अति भवेति तत्वे गिते गिते
 ससम्पत्तय इति समागमः तिभि रिति तत्समुद्र मत्स्यः आदिशद्येन तिभि रिति गितराज मत्स्येन
 दीवनादयः सामुद्रा अनेपि आभि ईडिशाल कृतादयो पिपासाः मत्स्ये विप्रोपाया एयकं दृ
 यं कृयादासि योति वेगेन योने रसुन बाहुलकाद्गंगा गमः यदा सिञ्चलानां जनेन इति पृष्टीकसा
 रः हेनलज्जन्त ना भेदा उच्यते २ न ह्येदा इति ॥ जलजैतन्तो भेदा उच्यते अस्ति मूलसारयनीति कर्मण्य

वेवद्वचनानाहकस्वनेगच्छति ॥ दययेति निभाननात्कंचुः शालकं द्रु अस्त्रियां पुनपुंसके इत्यर्थः जल
 नाः जावण्यवैवहशिवस्य ॥ स ह इति ॥ सदा च ते शोभा चित्ति सदा शोभाः शालस्यनत्वा ह शोविनत्वा
 स्त्वा ॥ न नम्र इति ॥ शायंति नैवेति शोभेत्तुलादयश्चिदुक्तः उगागमश्च शम्भुकोः शम्भुकपिराण
 कामभक्तौ नाइत्यमरमालायां पुत्तिभः शम्भुकं नपुंसक इति मेदिनिः विलिभानाग्रनएव शम्भुकः अभिस्त
 दपरिः ॥ श्रीयनेपाभरीभिरिति कालिदासप्रयोगान्न ह स्वमथाः कवरांहीनोपि शम्भुकः शम्भुकश्चैव
 तं कालस्तु सर्वदा कंकोरेण विनाशो मोहशयेन यथा विल्लरे इत्युगलिनी जलेषु क्तय इव जलशुक्रयः
 हे शम्भुकस्य ॥ भेके इति ॥ विभेति संपाति निभीभये इण भीकाणाशाल्यति मविभ्यक्तवितिकनितेकः
 मइयनत्पज्जलशय्यशालिमदिभ्य इत्यकनमइकः वर्षासभवति भुवः सत्ता नरयो मिति किप्रवर्षाभ्य
 प्रन्भगनाशान्नीति खिजेपिजादिभ्य ऊरालोवाविम्वरः वाहुलकाहृदिरिति स्वासी अत्येषामपि दृश
 न इति दीर्घे इति न सर्वथरः शाल्तरस्तत्तयादिः परिसरकलास सेदसात्तर इत्युक्ता विवेकान् दत्त
 दिरपी निपयिका सर्वथरासवने सङ्घानावचसवः इति दारणमुक्तं रङ्गविनिर्देशो निपातिनः
 वरागा अतिहृकाननुकायाश्चैव वद वेग इति व्यानस्य ॥ शिलति गत्वा भूमिमुच्छलति शिस्तं क्ले इ
 गुपयेति के जानेरस्तीत्यादिना पुयेमोवादी विशीलीनालयादि उन्नराणाभ्यसेव दीर्घगदुपट उक्तः हे
 किं बुलकभाषायाः ॥ इति सर्वथरस्याप्यादयः हे ह्यदकिंचुलकजातेरित्यने भेकी इति ॥ वषो ह्यीत्यस्य
 पुः सीप्रमयत्वेनाभावात् सियामपि वषाभूरित्येव भवति अमरमालायां भागशेच वषाभ्यमीमेव ह

श.मु.
 श्री.प्र.
 ५२

तत्तांगं दृग्ं ययुः पदाम्यस्येति गेदुपटः किं विह्वलनीति एवेल्लिष्टघोरराटिः किं तुलुक इकार ह्ययवान्
वृत्तस्यः प्रायोगिकोपानः किं विलुत्तुत्य निरीशिके बुद्धा इति खानस्य ३ निहइति ॥ नितोनेन हाति
खलभांगगतेः कनिमन ह्योनि ह्योनि कन वहुत्त्ववृत्तादाका वहात्वाभावनिहाकागुप्यति वेष्ट
यति गुथपमिवेष्टनेकनेपिपचायचुटाप गोथाननः स्थायैज्ञ सोदोके प्रत्यये प्रत्ययं स्थादिनीले च गोथ
कात्रयो गोथार इत्यादि स्त्रीर स्वाभिनात्रैव विहृत्य किं विमुक्तै सिंहाटि वर्गं एषाणारः इत्युक्तमन्येषां
तत्र पाठो संमतः पुस्तके बुच प्रये मन्वास्तीत्युपल्लिभे अत्र न हिरणो हे जल गोथान गोथयोरिति स्थलज्ञ
लेभेदास्त्यग्नानिः २ रक्तइति ॥ रक्तपिबनीति अत्र इति रक्तयोसुगशीयोः पिबने विनिनियमा
अटक ओकड चः क इति निपातनादो को जलः जलभाकः स्थान मस्याइति दा पुजनीका जलमैकोश
हमस्याइति जलैक स इति शीक्तिः शब्दः स्वाभाव्या देक लेपि वहुत्त्वचेनाना पिस्यना एवेवा इत्युक्तलो
नी जलैका लजनी कोच जलैक सति स सागर्भेन वहुत्त्वचेनाना पिस्यना एवेवा इत्युक्तलो
अलजनेन केति तार सानः जलैक सैव रक्ताक्त इति पुनैरेनैव शृणा जनेनेति वा सवद जायं जलस्य नदो
कश्चुविजलैकः तल अशो आद्यविजलैक स इति एक पच न स देतलं चोपपाद्य शीलि के क इति खान
स्य ३ मुक्ता इति ॥ मुक्ताः स्फुटं तत्र स्फुटं विक सने हलं अति सुन मुक्ता स्फुटः अत्युति सुक्ता प्रसन्ने
अच्यभिषवे किं नृत्तीवलि यलोपः अकिः तालखादिः हुं मुक्तायाद कमुक्तः २ खल इति ॥ यामय
तलन्तीमि निशमैः खइति खः शोभेः खः अनेम्र यइः निता एक त्रयान प्रत्ययानामा यज्ञायाद यभ

नोषिकाम्पुंन्यसानलवचनयाचोष्णविवेकः तालव्याम्पुंन्याद्युत्तेशटीचपमिवेशाविशुक्तेनोभेगः
प्रतिष्ठासकोषविषटाद्येतिहेजीनानीतिख्यानायाः २ जलाइति॥ जलमाशेततिहृत्पञ्चजलाशयः पुं
मिसेक्षुयामितिचः जलमाधियेवेजलाधारः अथायन्यायेमादिनानाचञ्जनतः ततोवहवचनेसमदा
यप्रदद्यानेननत्रागायजतोहेदइतिनैवेतिनिर्धारणमप्रम्याः साक्षाद्विषयप्रदशयितेहुजलाधारमा
त्रस्य २ तत्रागाइति॥ तत्रैतेषुजलाशयेषुयोगायाजलः सङ्गदः इदंतिअथकंशङ्कवेत्यङ्गदइत्युवा
क्तेषाहेहलयेमिचत्रप्रसोदरादित्याङ्गासः एवमतस्तस्यशजलाशयसङ्गदइतिख्यातस्य २ आहा
वइति॥ आहुयेनेपानायपशवोत्रआहावइतिहेनः संप्रसारणहेद्विद्युनिषात्येतनियतेपिवेत्यस्मि
त्युदनिषानेहेकपसमीपेपश्यादिजलपाननिमित्तेप्रस्तगादिरचितकृपीहुतजलाशयस्य २ पुंस्ये
वाइति॥ अम्यतेयस्यतेसंभजतेवाच्यमगत्यादौअनिहृथिकस्यमिपुंमिवालेकयुकदीचहकारश्चे
तिङ्गप्रत्ययेयुगागमेअनेतिप्रीवेत्येतन्मगद्यादित्वातकः यथातादेशइतिवाच्युङ्कसादिः प्रदि
यतेस्माज्जलमिविप्रहरतेः कृपइत्यनेनस्तनः दिश्यादित्रादिलोपः प्रदिः कोतिऊशहृऊनृभ्योच
तिथः ऊकारश्चानादेशः कस्मिन्नायोचएसोदरादितर्काकृपः उदकंपिवेत्यस्मिन्नस्माद्वानुदइद
कस्योदस्सत्यामिभित्तादेशः उदपानमस्यत्वत्तातपुंसिचैत्यनेनसेवथः पुंवेष्वातपुंसयेत्यनेन
चत्वारिकृपस्य २ नैमिविका॥ अस्मकृपस्यनैमिविकाम्पात नयत्यनेनगरीरोमिरितिमिप्रत्यया
नेमिः साहचर्योत्तसीतयाचमेदितिः तैमिजातिनिशेकपविकाचंकातयोस्त्रियोइतित्रिकेति

श.सु.
टी.प्र.
५३

एतेन उन्मुखे चिन्त्यामीने भुवयेति छांदससूत्रेण इदीषित्वा ह न द युक्तं वोतो गुणवचनादिगतउत्त
 इत्यनेन हरेः नयाचनवृत्तिविभीषभी इहकस्मात्तमेव निसुयथेति नल इति उपरकनयामनवते
 तेन हस्तदेवेयं यं चमीभुव इत्यनेन भितभादिषु प्रययोगादेषां भुवाद्वात् इदीषिप्रयोगमिच्छेति पुंमि
 त्वनभियानस्येव हेम इकान्त इमे इकस्मिन् २ क मदी इति ॥ क मर इत्तु गोरादिः क मदी इत्यति
 इत्त उक्ते पणेशा भुषो हुनिद्वेचुसादिणिचोभावे इयथादितिकोः इतिः साहचर्योऽन्योन्ये इति
 तथिपणिकाकृत इकसादिति इदीषि इत्तीत्यपि स्वामीहे क छप्पाः २ म इति ॥ मरुरस्यत्पाकार
 सास्याघोरपतेयाता मरुरस्य प्रियाः स्त्रीपुं गीनुच्येनेपुणोनीतिश्च हिंसा योऽप्युण्यते ईं स अतिवज्रह
 स्वतेन गायामञ्चोनिपुंगः गोरादि इदीषिपुं गीमङ्गरीपर्यायः पुं गीति प्रदर्शनायं मङ्ग रस्यप्रिये त्सुक्त
 भितिकलिंगः यो भितया मङ्गरस्यप्रिये त्सुक्तमिति पंचिकास्येत्वा इः न न मङ्गरोभिन्नजतिस्तत्वाय
 नोत्पयात्त मस्यास्मादृषादिति न त्रयुज्य जाण्येवैकत्यतायैः उच्यते मङ्गरसीयप्रियापुं गीनिना मत्र
 यमेव चृण्णा इत्येन स्वासम्बद्ध ईहकायो गादर्शनात् साहयाद्युगइकः शाक्तत्वेन केति प्रयोगादशलासु
 भार्याभक्तस्य वर्वालीपुं गीस्यात्सङ्गस्सनुशिलीगं दूयटस्यापि इतिः स्यात्तमटस्य निमित्तमस्माला
 दर्शनाच्च एकपुं गीनित्यानायाः २ इति ॥ इति ॥ इति नते नमयस्याः सा इन्द्रोभावा बुभाभ्यः मन्त्रे
 स्यामिति इदीषिषेथपत्ते इत्रामाना सा इदीष्यते इत्रास्मीत्येव इयत्र इदीष्यते इव पत्तात्संसायानेते प्रा
 मेत्त आदित्यात्यनिषेपोदीर्घः कोषो यस्यो जातेरिति इदीषु न दनात्सो यैकः कोण इति इह स्वत्वं दीर्घः

यः श्रेयसादिति ॥ विष्णोर्भवेकमहिषादय इति विश्वेश्वरेशानेन विविधां ऊच्यते न संतादशः देशः
नवर्षास्तसगाथ जलः प्रीतिः शुभं जलः शुभं ते ववावेशतः पलति गच्छति पल गतो मानसि वृषोसिते इ
ला कृष्णवर्षे तेन पल्लोपस्थान्यादितिको कृष्णदयः क्षणीत उच्यते पश्चादिका मस्याभिति वसि
वपियत्रिशानि जनीत्यादिना इ न वृक्षिहृदि तिहृषि बापीवापरि श्रुत पव वाष्पावापरि स्मृते नि
द्विपकोपः दीर्घं वदीर्घिका अधिका यतचन रश्मा सत्तायाक न हृदीर्घिकायाः ॥ वियमिति ॥
लिन्यदइति यत वियं पवितः सवेनः लिन्यत इत्येभ्यो फीतिः परित्वा हे गजनाया दिवेष्टित
या इति ख्यातायाः ॥ आधारा इति ॥ दोत्रादि सेकायेंतज्ञानवृहमान जले निरुध्य यस्मात्पणे आशि
यते जलादिकमस्मिन्निति ग्रन्थाय न्यायेत्यादिना आह प्रवाः ॥ जोषि नि निपातनादाथारः प
कं वा श्रुति ख्यातस्य ॥ स्यादा इति ॥ अत एतत्तदसूकायें लिन्यते इदं लन छंदने आह प्रवात्
स्यामिति मज्जनात्तत्त्वान्ना संमतं जेतत्त्वमालानिमूलविभ्रजादित्वानक इति स्वाभी आ
स्मिसेते वलने येनेकमेतपि प्रष्टोदयादिनापि विकारोद्योदरे वा यशाखादिशो जला
धि संतमान्नालमिति प्रवेक विप्रयोगः आलवा लरोधिशुभयः स विभ्रनो स पलाशराशि
मिव मूल संतनिमिति माद्यः ॥ इत्यादि अत्र पशुपदवायमिति के आ वलने वहिरनित्तमादुभो
णव वलने सेवेरणे आह प्रवाह लयेति चित्र आवालेः आह प्रवो वपि स्यामाये इति कस्मिन्
आवपत्यनेति चित्र आवापः द्वित प्रपावारको चो वेत्रीणि हृत्त सवनायेन रुमूलकं न सत्य

सोऽस्मादिति शिवाहात संख्यायाः संज्ञा संवेक्षत्र प्रययने स्थितिकनटा प्रचिका हेतुपोषरि स्थपदप्रोने
 स्येति न स्वामी २ अस्मदीति ॥ विशेषणनस्य नेक पसुलमेनेन न ह वेधने विप्रबोडत्त वैति श्रुतिक
 रणवन्न उपसर्गस्य च नीत्यादिना दीर्घः वीनाहः एकैक पसुलव न्यनपट्टस्य नाद्विप्रट इति खानस्य
 पुष्करि इति ॥ पुष्करं जले तटस्या अस्ति इति पुष्करादित्यादेश इतीतिः समाचनर सा पुष्करिणी स्वायत
 इति मिति अनुब्रुव पा रणेक मणि कः जनस्वनसना भिग्यात्वा ते हे पुष्करिणा २ आत्मान भिनि
 नखनमत्वा तटे वनात्वा न मत्वा तमयोरुषेय मेव अत्र देवपट्ट अकृत्रिमत्वप्रदर्शनांशे निविभिन्नस्व
 तः सिद्धिभिनि यावदिति पचिका दयः अस्मानो देवत्वानक इति पुष्करे मरटजान प्रस्वत्वान इत्ये
 के इति तस्मासी सनः त्वानजन्ता शयस्य देवत्वानस्य जन्ता शयस्येत्येको कृता दयः ॥ पश्चा इति
 पश्चाना माकर उच्यते स्थाने पश्चाकरः क्वचित्पशुमये पि योग्यते येति स भूति न इति अहृत्यते सोऽस्ति
 न इत्याच्चाते तदा मादयश्चि अने नकप्रत्यये कस्य गत्वे च निपात नात्र दायः तदा गो स्तीमनेन सेवेभ
 पिना कादित्वा दाकप्रत्यये तेदाक इति कै विदिति सर्वा नंदः नटमक तितदाक इत्येवै स यथागाथ
 जन्ता शयस्य २ कासा इति ॥ कासनेवा ताह नतरे गत्वेन शाब्दा येने कामपा ह्वेन घाशट्ट य चोत्पा रत
 के जलसासरत्ये निचोकासायः अहृतकादधिकरणोच्चित्रित भट्टः संत्यच जलानि सने रे सन सभ
 नटे वमहृत गोरादिदुपे भिसर सी सरोजत्त न घोरा दशो आद्यिचिसर संज्ञो रादिवा त इति चित्त सरसी
 ति पचिका नीति क्वचि मपश्चाकर स्येति न सा म्या दयः ये चैव स ते मा जस्येति ते पचिका को कृता द

अत्रोपि पद्यत्वादेकत्वे कृशमस्य वेति नानाश्रेयस्त्वने कृशो जल्यो नै इत्यपि करणो यो ते रित्यनुशयना
 सत्त्वादिना सप्रम्य लेक शोति रजा धारवचनेः तद्याच जल्यशाय इति सर्वे धरः कृशे शायं के रोह नीति
 मूलविभजादिना इगुण्येत्पदिना वाके तत्पुरुषकृतीत्यादिना लोकिके पकेरुहना मरसद्युतयाति चोतिरु
 दः तत्र मस्यो नैति स मस्य स मस्य मस्यो योतिरः दित्येते ता मरस इति ननु तस्यो मरसो वेति न
 इति वा मरसवदजाया वसनवर्णान् सरसि भवे भवाद्येण सारसरस्या रोह नीति प्रवेत्ते मरसो रुह मर
 सश्चाद्यान तस्य रूषीकृतीत्यनुक्तं मरसो सरुदमित्यपि भवेति न यथा च आरविः श्रयमद्युतस्ववचने नै
 रमितरुह जन्मन इति विसे मरणान्न स्य प्रसूने पुष्पविमप्रसूने के सराती यो गा द्याजीवेवं प्रकरेण
 नैभ्यो पीति दृश्यत इति वः पुष्करश्या गुक्तं पुष्करजल मस्या ॥ श्रुयत्व नास्ति ज्ञयीत्याद्यविपुष्कर मरसो
 रुहवदभोरुहेको इशोपम्यमान्यस्य ॥ पुदरीक इति ॥ पुदयति पुदुभवाया पुदिवचकं रीका
 दयद्योतिरीकने सने पुक्तं च नदं भोजैवेति यिनां भोजे हे सुक्तं य मस्या ॥ अथ रक्त इति ॥ रक्तवत्
 त्मैरुहं चेति रक्तमैरुहं पदं रक्तं च न इत्यने च एम रहात्पने कोकाद्युक्तं वाका द्यादयति नदं रक्तं
 विन एष्यो न्यवाद्य च कोकनदं एतान् सोदयदित्वा दुस्त्ववादीणि रक्तान्यलस्य ॥ नाल्यानात् ॥
 ननेति व आनि एत्वे यं न जनेतीत्यादिना एतः पक्षे टापु नाल्यापव नालीत्यपि नाल्यापमद इनाली
 शाककल्यस्वक इति मैदिनी उपमानादयत्रापि हे उत्पत्तादिदं कायाः ॥ अथास्ति इति ॥ मरणपेति हि
 येने भत्येणं यथो मृणादिकाया मयि विविधिरि मृणीत्यादिना कालेन मरणान्न मस्यया मिति मृणा
 लमिति सर्वथः मरणानीति सत्यो मरणान्नमो रोरिति सर्वधरः न यथा च सादृचेद न मरगे केवल

सा ३ अथ क्रमुद इति ॥ क्रमुदान्त्र उदे शो संतीति क्रमुद न इवेत स भो दे भन पु दे त प कार लोपे ऊप
 इति वने उ गि न चो नि ही प क्रमुद नी क्रमुद हि नी ति स त्वं यै पु ह्य गदि भ इति निः ह्य क्रमुद पु क्रमुद सो
 व गदि रिति सर्व थ र को क्रुदो क्रमुद ल नाया इ भि न पं चिका दयः २ न लि त्या गिति ॥ न ल ति व भू ति सो
 र भ ष लि न व दि न म न लि नं न ले नाला स स्ती ति फ ल व ह्य भ्या मि न ति ति च का ग द लो पी न ति ति न लि
 न मि ति न पं चिका न लि न म दा स्ती त्म यो प्रा य चि गो रा दि ही षि न लि नी ति क लि गः पु ह्य गदि पु क्रु
 शत्रु स्म पा दा त इ त्त यो रे क व स्म र णा त ल ले न स्मि नी ति सो म ने दो वे य त नू ली म नः शाला या न न लि
 नी पि न ल मं ते भि तो वि र व ष का णा न प म्ब व च ना त्र ल श च्चा न पु ह्य गदि त्वा दि नि स त्व यै त्वा दि भ्य इ
 गो वा न लि नी त्या च त्स म हे ति स प म्ब मू ला क्र र स्म चो गा ह्य मि नी न लि नी व दि निः प वं ण मि नी त्म मि म र
 ख श ह्यो वा च यो ते म णा लि नी क म लि नी पु ट कि नी त्वा दे र पि गु ह ण क्र मु दि नी ण मि नी त्या दि के क्र मु
 द प म्ब स मु हे च व र्ते ते त या चु स र ग ज वि भु म सि थु स य व र इ ति वि इ वः ण मि नी प म्ब स चो ते स्ती वि श र
 व स यो न्यु जे इ मि मे दि ति वा पु सि इ ति ॥ प यो ते त्स स्ती र चे ति प द ग नौ चो ति स्त स सु पु ह्यो त्या दि ना म न
 प मे वा पु मि प म्ब मि न न यः न लि ने न लि नी त्म चो क्रु अ र शी च्छ लि णो वि द ति गो वि द वृ ह्य प्र त्प यः न
 दा दि भ्य चो ति अ र वि दं स ह च्छ त इ न्य ते म ह्यो न्य ते शान सह स प दं व ह्य ग ल ल ण स ह स प चो ण प म्ब स
 ह स प चो क्र ज ल म ले मि भू व य ति इ मि च ल इ भू ष णा दो मू ल वि भु जा दि त्वा र्क क म ले क म्बो त्का
 से रं षा दि भ्यः क त्व ति नि वा क म ला ल स्तीः न दा अ य ता न वा क म ले प रं व ह्य न प च सह स प च यो भे

इतिरेभिः। शान्तवत्सवः पदाम्भ्याः शानपदी कंभपदीषुवेनिनिपानितान्मोनेषि स्त्रीत्ववोथना
यउभेइमुक्तः हेकानतलकीलिखानायाः २ दृष्टिकः भूकतीटः खाम् ॥ दृष्टितिमंभेदृष्टिकः
षोक्तकने संप्रसारणे दृष्टिकः भूकः कंदकः भूकाः रलोमभूकनयुक्तः क्रीटः भूककीटस्मा
लखादिः हेभुपाइतिखानायाः २ अस्मिदोष्टोतदृष्टिके ॥ अलेदृष्टिकलोगुलेनघोनादि
निः अलीनातः अलतिदेशसमखोभवति अलेवाहुलकादिः अस्मिदि कागंतेषि अस्मिनोलाग
नतालोपुलत्वभेदान्मथगुक्तिः भूगदृष्टिकयोः रलिति भसाहुसादिनिका रोतश्च दृष्टिको
द्रोणार्थलिः स्पादिनिदोपालितातदीचोदिचुद्रुणानिदिनस्तिऊदिलगच्छतिचाडुणहिंसाको
दित्येउगपयत्वाकः दुणः अविदोणइत्येकेइतिस्वामीहेविच्छीतिखानस २ पागरवतः कल
रवः कपोतपायतेकभकनेमनेनचानिपागवलपाः रणेवलेनापनतिपागरवतः एषोदरादिः पा
गपुतोपिपागरवतश्चेकभूकपोतोवक्तोचनः ॥ पागरवतः कलरवः पञ्जीप्रपेनेः शशादन
इतिभसः कलोयदोष्टेति कलरवः ॥ कस्यमपरस्यचिउवर्णत्वात्तातइवकपोतः कस्यवा
योविदेन्यागमइतिस्वामी ॥ पागरवतः कपोतः स्पातपोतोविहगोनरइतिविश्वः जीणिकपो
तस्य ३ अथशशादनः पञ्जेप्रपेनः ॥ प्रोनावहविधास्तन्मध्येकश्चिच्छुकादनः नत्साहवर्षात
सदेवशशादनाइत्यमरमाला पञ्चपलसघागात्रशसापोभिनिः पञ्जी प्रपायेनपस्तिचाना
यान्यथैगच्छतिप्रपेजगतोयास्मास्तन्मोविभभइनचप्रपेऊस्तीणप्रपेनस्य ३ उत्तकस्तनी ॥

सः कृत्कैतनकं वेनेलासञ्चलनमस्येतिवा एतिसरकृत्कलासखेटसाल्तरइति रभसभेदाहृत्यः
सः कृत्कलासउकारमय इतिभट्टः ॥ द्वैकाकलाइति २ मुसलीगृहगोथिका ॥ सुस्थिति
संशयखेटाइयनिशुभाशुभसूचकलान मुसलीदृषादिलाकलचे ॥ ज्ञातोजीविमुसली ॥
देत्यमणामुसलीसूर्यमप्याचइतिवर्णदेशना ॥ अत्यागोथगोथिकाइवाथेकन गृहस्य
गोथिकागृहगोथिका ज्येष्ठासीकृममन्याच गृहगोथगृह्हास्तिकेति साहस्राकः हुजी-
वीनित्यानायाः २ ॥ लूनास्त्रीनं ववायोर्णनाभमर्कटकः समाः ॥ कृत्लोतनसललुनानित्य
तावीहुलकात्रलगुणभावञ्चलुता ॥ लूतकैतनमरदत्तः कृतत्वयति हानाम इत्यणतववायः
नेत्रयतिनववायइतिसामी ॥ ऊर्णामेवलोमनदक्कयतेन ऊर्णामानाभोमानोपस्थितिअनि
तियोगविभागादचूटापोरित्यादिनाहुसत्वे ऊर्णनाभः मर्कटइवागृहणानमर्कटः सचोक्तः
इवाथेकनिमर्कटकः चत्वारिमाकडु शान्तिख्यातस्य ४ नीलेगृह्हास्तिकेति ॥ नियनेल
गतिनिष्ठागोथिगतोः एतन्मो ऊर्णयनीनेगृह्हास्तिकेतिगृह्हास्तिकेतिगृह्हास्तिकेतिगृह्हास्तिकेति
मथ्योप्ययनीलांगुरपिनीलेगृहीचुवीचेरगरपिचेतिद्विचपकोषः शाकादिकेकामति कृमि
नमिशामिस्वस्मानइति किप्रत्ययेउपयायाइनेचकिमिरफमथः वाहुलकात्मप्रसारणे
कृमिरित्यपीतिडुसामयेभवेपुसिकीदेचकिमिवन्किमिरितिरभसः हेतुइजंतमात्रस्य २
ऊर्णजलोकाः शानपशुभे ॥ ऊर्णजलोकाशहेतुदार्थेनेनसमासः ॥ सोनस्यप्रयोगकेतेपि

कस्मरः इण गतौ परच अयः गोविवायो विवययनमस्मानमववा अवेस्तेदायनेस्ते व
 दिशकन्यादि त्वात्तरपलेगवयः गवाकृतिश्चाये शशाति स्तेनगच्छति शशसुतगतौ अच
 शशः इत्यादयो ये जोक्ता ये चान्त्रा ये च पूर्वोक्ताः सिंहाद्याश्चमराय च वयोतरे व ह्यमाणहे
 स्पशुगोमेसादयस्ते सर्वे पशुजानयः पशुशब्दाच्चा इत्यर्थः पशोनि पाशदराभ्याहिलानि त
 सिनि पशवः पशोसोत्रेयातोरेष्टादय इमि क्रि रि नि स्रुतिः ॥ उन्मरुमृषकोप्यावुः ॥ उत्रै
 निउन्दीक्रे दनेवाहुलका इरुः ज दय अतितप्रत्ययेउकागगमेचउन्मरु रिमन्ने कल्म
 रुन्मरु रि ति शस्त्राणं वे सुस्त्राणि मुषस्ते ये सुस्त्राणे देदीर्घे अति क कन दीर्घश्च मृषे क मतभेद
 नमुषस्ते ये दीर्घोपयः एवालि मृषकोपीत्येके ॥ अदमृषिका आभदमृषिका आमन्दीकृन्म
 रुन्मरुः मृषकोवृद्धशनः क्रमः कोडो विलेपय इति वाचस्पतिः ॥ मृषीनि हेति कीदृशि
 मं सर्वे नय्या मृषीविषय इति शालिहोत्रे आत्वेनति भूमिश्चाटि त्वनिश्च भ्यादि युति क्रः नलो
 पश्चवाहुलकादलोपः ॥ आलुः वीणि उन्मरोः ३ गिरिकावालमृषिका ॥ गिरिति ते इत्यादि
 कं कृ पृ मृ इति ३ किञ्च स्रन इत्यादि ना इत्वे क नोदाप गिरिकात्वाद्वाहोलेववाला ॥
 नतः कर्मधारयः कनदापवालमृषिका द्वे वा निया इति त्वात्तायाः ३ सरदा कृकलासा स्या
 त् ॥ सरत्पथं शकादिभ्यो टन् सरदोदस्यादिः सचिवसमोरणमि कृकमेना सरदा स्रुभिरभः
 सरित इति रभसभेदात् ॥ कृकं शिशो ग्रीवाकं टवाला सयनिकः सयनिक मरणक कला

रः सौति रुद्राहे जलदयद्येति रुः रुः नियति संवृति वावच्चेरिति रुः तं क्तादिना लुक्त्वं रुः रुः
वो हलकारः रः कृति गच्छति कृत्वा पाजी नृणि वारं रुः शास्त्र उक्तः रोहिषे नृणां भेदमविशति योषि
कोणा रोहिषः रोहिड हले तोपि स एव रोहिषे मयोचरीति भवभूतिः रुणादिकश्चित्क मसप्रो
हिषीत्यपि नेटः अतो कर्ण एष ते एष्यो रोहि न च यो रोगः ॥ गो रिव कर्णो वस्य गोकर्णः एष
तो विडुचि चः स्यात्तथीयो च एष तीति एषु मेवेने एषि रिति भ्या कदि निञ्चन वि कि ते च एष नः एष
इतेतश्च मृगो विडुः एष ओ व एष तश्च प्रकीर्ति न इति व्याधिः भूयामेति एणो चुल्ल इत्यन्तः ॥ वा
रुनयनो ल्यजं स्रष्टा यो अरुपः एषोदगदि स्तालव्यांतः अषी गता विन्यतः अयो मृगं नो तो पीति स्ता
म्यादयः यजनादि च्यप एण अरु रग सोरिष्टः स्यादृष्टपश्चा रुलोचन इति त्रिका इ शेषः अयं च चो रु
ने शो नीलवर्णो अश्व गो सुप्रमाणो न्यजं च अरु रवर्णो ना दोहितः सोट का रुतिः ल्वमनीति च
सु अटने वा हलकादति कश्चि अभिवर्षि दे विवा सि भ्यश्च न्य र प्रत्य यश्चु मरः च मरो म दृ कृति स्तु
छे वा मरः ह्लाद यो ने मर ग भेदाः स्य न म प्रसिद्धाः एष कृष्टक ॥ गंधर्वः शरभो गमः सुमयोगव
यः शशः ॥ अर्चं त्यर्वः यत्वा घृच गत्य सो नो ज्ञानां शं नो ज्ञेयः अर्चो वो यको स्य गंधर्वः मृगानि र
हितं स्ति सु मृगानि कल्लिगहिं भो भलित्य भव गत्य यो ना साना यंत्वा शरभः अष्टा षट् शक रभे
शरभः स्यान्मृगाने र इति तालया दोरभमः रसेन जे न्यनेन वा हल अत्यधिक रण च नृगमः रभः
यति अ न भो विन रूप सो इ मेः जलतो न्यादि वा एषो वा अतिगनि लो ले ताल जे नः स च स्वदः क मरः

